

Art brut misszió

Beszélgetés Bogdány Szultán képzőművésszel

BALÁZS SÁNDOR

A műalkotás oka maga a művész. Saját gondolat- és lélektere, amelynek megnyílása, feltárása forrása a műnek, a műalkotásban való létezésnek. Alkotó és mű így forr eggyé, egymást feltételezve, hogy megmutakozzanak: nem egy galériában, hanem a privát szférában, annak közvetlen közelében. Bogdány Szultán saját alkotásait bemutató magánmúzeumot hozott létre. A megnyitó alkalmából beszélgettünk az alkotóművésszel.

Mi volt az indító, ötletadó gondolat, az ok, amiért úgy gondoltad, hogy alkotásaidat egy magánmúzeumban kellene bemutatni, a potenciális közönséggel szembesíteni?

BOGDÁNY SZULTÁN:
Nyúltenyésztő anya gyermekével,
2009, tárgykollázs, 94x60x22 cm

BOGDÁNY SZULTÁN: Az indító ok elsősorban az volt, hogy saját gondatlanságom, tárolási lehetőségeim korlátozottsága és egyéb okok következtében jó néhány munkám elveszett. Sajnáltam, hogy így történt, noha hézagosan 1982-től dokumentálva van tevékenységem.

Szülőfalumban, Telekiben jött a gondolat vagy inkább látomás, hogy nem szabad műveimet veszni hagyni, megfelelő körülményeket kell biztosítani számukra. Így aztán, ha hiányosan is, összeállt belőlük egy életmű. Egy újabb sugallat hatására döntöttem el: bemutatom munkáimat egy múzeumban – jobb híján egy magánmúzeumban –, hogy ezek a művek fennmaradjanak az utókor számára.

Rendhagyó, bár nem példa nélküli, hogy egy alkotóművész a saját munkái számára hozzon létre múzeumot.

B. SZ.: Korántsem önbizalom-túltengéséről van szó. Ha hasonló művekkel találkoznék, vagy találkoztam volna a kiállítóterekben, mint a magaméi – itt elsősorban szemléleti és kevésbé minőségbeli kritériumokra gondolok –, talán nem éreztem volna szükségét, indokoltságát a múzeum létrehozásának Budapesten. De nem találkoztam hasonló szellemiségű művekkel, más jellegűekkel inkább. Sajnos Magyarországon az alkotói eredetiség ma nem alapkövetelmény, az általam preferált művészeti elgondolás-irányulás pedig gyerekcipőben jár.

Tulajdonképpen mi az, amit te csinálsz? Meghatározható az a tevékenységkör, művészeti stílus vagy tendencia, amivel foglalkozol?

B. SZ.: Tevékenységem nehezen behatárolható. A tudatlanság vagy csupán ismerethiány folytán Magyarországon két kategória létezik: hivatásos és autodidakta művész. Mindig is úgy éreztem, hogy nem vagyok autodidakta. A művészetet nem tanultam, féltem is attól, hogy valaki beleszól abba, amiben gondolkodom. Esetemben talán dadaista kollázsokról van szó, de a művészet-történelem is gyakran zavarban vannak, hogy miként nevezzék meg művészetemet. Az autodidakta, az art brut vagy arte povera fogalmak nem azonos tartalmat fednek le. Úgy gondolom, nem autodidakta, hanem art brut művész vagyok. Art brut művész nem lehet bárki, mert ahhoz elengedhetetlen egy sajátos lelkivilág.

Véleményed szerint milyen ismertetőjegyek jellemzik ezt a sajátos lelkivilágot, illetve mik volnának az art brut művészet hordozójegyei?

B. SZ.: Mindenekelőtt őszinteség önmagunkkal szemben, a szimbólumok áramlására való fogékonyság és a választottság tudata.

Nyúltenyésztő anya gyermekével
2009

foto: Berényi Zsuzsa

És ezt a műveknek nyilvánvalóan és adekvát módon szükséges hordozniuk?

B. SZ.: Minden art brut műalkotás egy önkritikai állapot megtestesülése, amely nem viszonyul a világhoz. Tehát antiszociális, deviáns, kultúrán kívüli, primitív, gyermeki, mert nem számol a társadalmi viszonylatokkal. Az art brut alkotásnak olyan kisugárzása van, amely nem a tárgy pontos megalkotásából fakad, hanem önnön valóságából. A művésznek nincs példaképe, amit követhetne vagy különböző áttételek révén másolhatna, így eredeti marad. De nem is képzi önmagát, hát autodidakta sem lehet. Az art brut művész teljességgel önfejlődés-specifikus. Munkájának lényege, hogy rajta vagy benne minden a helyén van, díszítésmentes és nem nyilvánvaló belső okozatiság működteti. Egész pontosan felismerem azokat a kortársaimat, akik ilyen jellegű munkákat hoznak létre.

Munkáidon minden mindennel összefügg, s ennek kiemelése különösen indokoltnak tűnik a térben megjelenő alkotásaid kapcsán. Minek nevezhetők ezek?

B. SZ.: Megjelenítési módjuk alapján tárgykollázsok vagy térplasztikák.

Azt említed, hogy a magadfajta művésznek nincs példaképe, előképe. Az tudható, hogy az a fajta művészet, amivel foglalkozol: honnan született meg benned?

B. SZ.: Nincs forrásom. Korai grafikai munkáim során sem éltem az elődök által nyújtotta lehetőségekkel, a későbbiekben pedig különösen nem. Megjelent előttem egy világ, amely bizonyosan belső élményekből fakad, és amit kizárólag magamra jellemző módon tudok megjeleníteni. Nincs példaképem, és nem állnak mögöttem tanulmányok. A kortárs művészetet már egyébként sem ragaszkodik annyira az előzményekhez. (Magamhoz meg honnan vehetnék példát?) Nem önképzés révén lettem művész, mert a művészetet nem akarom tanulni, ahogyan tanítani sem. Természetesen érdekelnek más művészek, de nem befolyásolnak. Engem az éppen születőben lévő mű tanít, és tovább mutat saját magamba. Art brut művész vagyok! Az art brut művész nem találja ki önmagát, lehet bárki, akár egy analfabéta vagy egy neurotikus.

Mikor és milyen reményekkel nyílt meg a múzeum?

foró: Berényi Zsuzsa

B. SZ.: 2015 májusában. Reményeim szerint e kiállítótér a művészet egy álmának korai magyarországi stádiumát reprezentálja, egyfajta misszió otthona, mivel az art brut művészet Magyarországon alig egy évtizedes múltra tekinthet vissza, noha voltak korábbi kezdeményei. A többi talán a pszichiáterek és a művészettörténészek együttműködésén múlik.

Hogyan épül fel a kiállított anyag? Milyen tematikai-szerkezeti erővonalak mentén gondolkodtál a rendezés során?

B. SZ.: Az úgynevezett lakótérben grafikák, kollázsok láthatók, és a tulajdonképpeni kiállítóterben, az emeleti szinten kizárólag tárgykollázsok, mintegy száz mű szerepel. De még így sem nyílt mód minden tulajdonomban lévő munka kiállítására, így aztán, ha lehetőségeim engedik, a múzeum további bővítését tervezem.

Milyen összetételű látogatóközönségre számíatsz? Tulajdonképpen kik számára hoztad létre magánmúzeumodat?

B. SZ.: Kézenfekvő, hogy elsősorban azok számára, akik érdeklődnek az art brut művészet iránt. Nem sokkal múzeumom megnyitóját előtt nyílt meg egy art brut galéria Budapesten, az Üllői úton. Tartjuk a kapcsolatot. Novemberben egyéni tárlatom lesz ott.

BOGDÁNDY SZULTÁN:
Solymászok, 2013,
tárgykollázs, 80x107x41 cm

Kiállítási enteriőr

foró: Berényi Zsuzsa